

УДК 15

Лахманюк М. – ст. гр. БМ – 11

Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя

ДІАЛЕКТИКА СОКРАТА

Науковий керівник: асистент Габрусєва Н.В.

Філософія, як її розумів Сократ, - це не умоглядний розгляд природи, а вчення про те, як потрібно жити. А тому життя – мистецтво, для вдосконалення якого необхідне знання. Тому головному практичному питанню філософії повинно передувати питання про сутність знання. Діалектика – велике досягнення Сократа. «Сократівський метод» полягав у веденні бесіди-діалогу, в ході якої Сократ ставив співрозмовникові запитання, отримував відповіді, ставив нові запитання вказуючи на суперечність в судженнях опонента. Коли співрозмовники Сократа остаточно заплутувалися і цікавилися думкою самого Сократа, той відповідав, що теж не знає відповіді. Саме цей момент і відображений у відомій тезі Сократа: «Я знаю лише те, що я нічого не знаю, проте інші не знають і цього». Він тим самим прагнув показати, що остаточна відповідь на те або інше запитання не може бути отримана внаслідок суперечливості і невичерпності самого змісту знання. Проте, така позиція не означає знецінення в пізнавальних зусиллях, у здатності ставити все нові і нові запитання. Недаремно ж філософія є прагненням наблизитись до істини.

Діалектичний метод ґрунтується на самопізнанні (на засаді *gnothi seauton* - пізнай себе) та може проявлятися в двох методичних формах: негативній і позитивній. Негативний метод, який називають «сократівською іронією», намагався усунути помилки диспуючого стосовно якоїсь проблеми. Філософ удавав, що сам нічого не знає і хотів би довідатись, що думає співрозмовник. Тим часом відповідними запитаннями виявляв помилкові погляди опонента. Цим методичним підходом Сократ змушував противника визнати, що він помиляється. Отож не слід занадто довіряти людським індивідуальним суб'єктивним поглядам.

Позитивний метод (сам Сократ називав його «маєвтикою» - повивальним мистецтвом) ставив собі за мету за допомогою відповідних корегуючих запитань витягти з несвідомості істинні поняття. Сократ вважав, що кожна, навіть неосвічена людина у глибині душі приховує правду, тому-то знання не можна нікому нав'язати, але можна його «видобути» з глибини душі і довести до свідомості. Поняття формулював за допомогою визначення (дефініції) роду, і специфічної (видової) різниці. Отже, на думку філософа, знання – це визначення. Наприклад, добре відома дещо наївна думка Сократа про те, що людина, яка знає що таке добре, ніколи не вчинить погано. «Існують дві речі, - говорить Арістотель, - що їх можна приписати Сократові: індукційне міркування та визначення понять». Отож, філософія Сократа - це філософія поняття. Філософська діяльність Сократа була надзвичайно інтенсивною та впливовою. Це була діяльність не письменника, (мислитель вважав, що записане слово вбиває думку, істину можна отримали лише в живому спілкуванні), а учителя філософії, як любові до мудрості. Філософія Сократа – своєрідний вододіл в історії античної філософії. У всіх досократівських мислителів світ виступає у вигляді своєрідної «натуралістичної» цілісності, що підпорядковує собі людину, як «одну з частинок» космічного цілого. Сократ, вирізняючи людину з космосу і скеровуючи увагу лише на неї кладе край чіткому усвідомленню філософами специфічних рамок предмету їх досліджень – відношення «людина – світ».